

Krob, Josef

Josef Šmajš má starosti : (k šedesátinám)

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická.
1998, vol. 47, iss. B45, pp. [95]-96

ISBN 80-210-1994-8

ISSN 0231-7664

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107207>

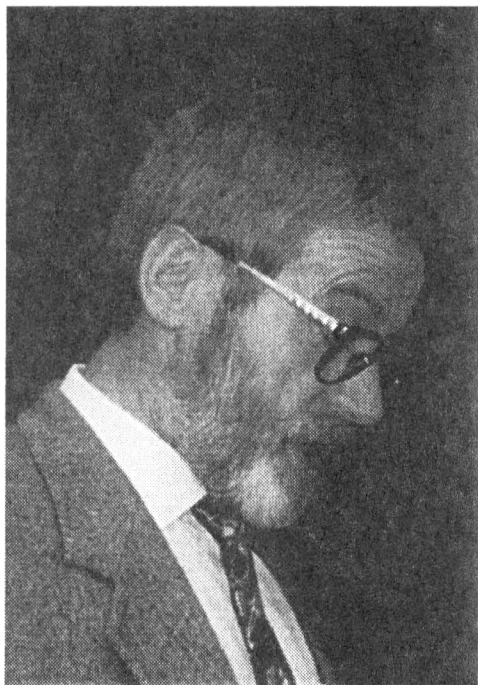
Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZPRÁVY

Josef Šmajš má starosti (K šedesátinám)

Starosti lze mít různé. A i když zůstaneme jenom na půdě filosofie, zůstává nám stále řada možností. Starosti mají fenomenologové o to, jak uchopit vlastní prožitek, starosti mají existencialisté o smysl svého bytí, analytičtí filosofové mají plno starostí o smysl svých vět, filosofové postmoderně zaměření si zase dělají starosti, aby nebylo poznat, že nemají starosti. Nepříliš početná skupina filosofů a vědců si dělá starosti s tím, aby na tomto světě zůstal vůbec někdo, kdo by mohl mít starosti. Řadí se k nim i Josef Šmajš se svou starostí o bezkonfliktní koexistenci kultury a přírody. Ke svým starostem se Josef Šmajš dopracoval nikoliv přímočaře. Dokonce by se dalo říci, že většina z jeho dosavadních šedesáti let byla — samozřejmě, že

ne bezstarostná — naplněna starostmi filosoficky sice ne zcela běžnými, ale přesto více či méně zavedenými. Josef Šmajš studoval, působil u vojenských útvarů, opět studoval a působil na Vojenské akademii v Brně a zase studoval, tentokrát filosofii na katedře filosofie FF MU, kde dnes působí jako profesor a vedoucí katedry.

Šmajsova cesta k jeho dnešním starostem možná nebyla zcela přímočará, ale to platí především o jeho studiích a zaměstnáních. Pokud jde o filosoficko-teoretickou oblast zájmů, ta zůstává po celou dobu relativně kompaktní a lze

v ní vysledovat celkem jasnou vývojovou linku. Technická studia se stala dobrým základem pro jeho filosofickou reflexi techniky, pro zamyšlení nad její rolí ve společnosti, které stále častěji provokovalo k systematickým promyšlením otázek vztahu celé kultury a přírody a i třetí téma — filosofické problémy evoluce — je, i když to tak na první pohled nemusí být zřejmé, souznějícím tematickým doplněním spektra Šmajsových filosofických starostí. Evoluce ve Šmajsově podání není totiž výhradní záležitostí anorganické přírody a biologie, ale je to proces, kterým je možné vysvětlit i vznik a růst společnosti včetně fenoménu techniky. Podle evoluční ontologie, u jejíhož zrodu Josef Šmajš stojí, se totiž zrození řádu odehrálo v dějinách vesmíru minimálně dvakrát. Poprvé to bylo na samém počátku, kdy byla odstartována evoluce vesmírných struktur, které alespoň v jednom místě daly vzniknout organickému životu, podruhé to bylo v okamžiku, kdy se v rámci tohoto organického života konstituuje řád kultury. Myšlenka vzniku „řádu z řádu“ není jenom ústředním problémem zmíněné evoluční ontologie v podobě proklamace a hesla na záložku, ale je to pracovní teorie, opírající se o četné poznatky z oblasti přírodních věd, mezi kterými nelze přehlédnout například Prigoginovo vysvětlení vznikání nového (nelineární termodynamika). Řád kultury není v tomto pojetí pouhým prodloužením předcházejícího přírodního vývoje, jeho výlučnost je dána hlubokým ontickým rozporem mezi přírodou a kulturou, prezentovaným globálním konfliktem technosféry s biosférou. I když má však Šmajš silný ekologický cit, kterým mnohdy své okolí uvádí do rozpaků, není jeho starost beze zbytku ztotožnitelná se starostmi ekologických aktivistů a jejich hnutí. Šmajš totiž dobře ukazuje, kde je síla a slabost jednotlivých ontických systémů, zdůrazňuje, který z řádů je závislý na druhém a který, i když třeba poškozen, může dál existovat i samostatně. Josef Šmajš má starost o kulturu, bojí se jejich protipřírodních aktivit, které — nebudou-li nijak korigovány — budou mít nepochybně sebedestruující efekt spočívající v tom, že se zhroutí ta část přírodních systémů, které jsou nezbytné pro přežití kultury. Příroda zeslábně a touto slabostí se zachrání, protože oslabený systém již žádný jiný nad sebou neunes. Titul jeho knihy *Kultura proti přírodě* ještě může vzbuzovat dojem příslušnosti ke klasickému ekologickému paradigmatu, ale další kniha *Ohrožená kultura* již zcela jasně sděluje, kdo bude v případě neúspěchu odstraněn ze hry.

Jiný člen katedry filosofie FF, prof. Josef Macháček, říkával, že ten, kdo má rád filosofii, nechť se zásobí knihami a věnuje se dějinám filosofie, kdo má rád člověka, ten ať filosofuje. Dovolím si na závěr lehké parafrázující rozšíření: ... a kdo má starost o celý svět a kulturu zvláště, nechť se věnuje evoluční ontologii.

Josef Krob